

OSMANLI TÜRKÇESİ DERSLERİ

Osmanlı Türkçesi'ni kısa zamanda ve en temel öğeleriyle öğrenmek isteyen üniversite öğrencileri ve tarih dostları için hazırlanmıştır.

Hazırlayan

PROF. DR. YILMAZ KURT

YAYIN NO: 1144

OSMANLI TÜRKCESİ DERSLERİ
Prof. Dr. Yılmaz Kurt

© Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika No: 50417

1. Basım: Eylül 2023

ISBN: 978-625-8274-44-8

Kapak: *Deniz Şensöz*

Sayfa Düzeni: *Yüksel Yücel*

Baskı-Cilt: *Çevik Matbaacılık*

Davutpaşa Cad. Besler İş Merkezi No: 20/18-19 Topkapı / İstanbul

Tel: (0212) 501 30 19

Kapak Baskı: *Şekil Ofset*

BİLGE KÜLTÜR SANAT

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 1 Kat: 1 34110 Cağaloğlu / İSTANBUL

Tel: (0212) 520 72 53 (Pbx)

bilge@bilgeyayincilik.com

www.bilgeyayincilik.com

ÖN SÖZ

Osmanlı Türkçesi, diğer adıyla Batı Türkçesi Türklerin 1000 yıllık konuşma ve yazı dilidir. Doğu Türkçesine kısaca *Çağatayca* denildiği gibi Batı Türkçesine de çoğu zaman kısaca *Osmanlıca* denilmiştir.

Osmanlı Türkçesi bir imparatorluk dili olarak yayıldığı geniş coğrafya üzerindeki birçok dillerden kelime aldığı gibi aynı şekilde onlara da kelime vermiştir. Osmanlı Türkçesi'ne en çok kelime veren dil Arapça ve Farsça olmakla birlikte Osmanlı Türkçesi, Türkçe olmak özelliğini her zaman korumuştur. En ağıdalı, en karışık Osmanlı Türkçesinde bile *Özne + Tümleş + Yüklem* yapısı her zaman korunmuştur.

Osmanlı Türkçesinin Arap/ Fars alfabesiyle yazılmış olması onun Arapça veya Farsça olması demek değildir. Hatta içerisinde pek çok Arapça veya Farsça deyim, tamlama vs. bulunsa bile cümlenin yüklemi her zaman Türkçedir. Arapçadan alınan birçok fiil sonuna Türkçe fiil getirilerek “Teşekkür etmek”, “ilticâ etmek” şeklinde bir anlamda Türkçeleştirilmiştir. Bazı belgelerdeki kalıplar dışarısında Osmanlı Türkçesi'nde çekim halinde Arapça fiiller hiç kullanılmamıştır.

Yazı dilinde Arap alfabesini kullanan ilk Türk devleti de Osmanlı Devleti değildir. Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçukluları, Anadolu Beylikleri de yazı dilinde Arap/Fars alfabesini kullanmışlardı. Geriye doğru gidildiğinde Gazneliler, Karahanlılar da Arap/Fars alfabesini kullanan Türk devletleri olmuştur.

Osmanlı Türkçesi yerine yaygın olarak *Osmanlıca* denilmekte iken son yıllarda Osmanlı Türkçesi diye adlandırılması özellikle edebiyatçı hocalarımız tarafından tercih edilmeye başlamıştır. Bazı kimseler “Osmanlı Türkçesi” veya “Osmanlıca” yerine “Arap Harfli Türkçe Metinler” denilmesinin daha doğru olacağını savunmaktadırlar. Bazıları ise “Eski Harfli Türkçe Metinler” demeyi tercih ediyorlar. Bazı fakültelerimizde dersin adı Osmanlı Paleografyası olarak okutulmaktadır. Dersin adına istersek *Osmanlıca* diyelim, istersek *Osmanlı Türkçesi* diyelim kast edilen şey değişmiyor: Hepsisiyle anlatılmak istenilen Arap harfleriyle Türkçe metinlerdir.

1928 yılında Harf Devrimi ile Arap alfabesini bırakıp Latin alfabesine geçtiğimizde okuma yazma bilen kişiler eski harflerin yerine yeni harfleri koyarak işi kolayca çözdüler. Kef ve kaf harflerinin okunuşundaki problem ise bugünlere kadar geldi. Bugün ince ke sesi veren kef harfini de “k”harfi ile; kaf harfinden doğan kalın kef harfini de “k” ile göstermek, “kâr” ile “kar” gibi bazı kelimelerde karışıklığa sebep olabilmektedir. Bunu çözmek için kaf'tan doğan kalın k harfini Q ile göstermek için karar alınmışsa da uygulamaya geçilmesi bir türlü mümkün olmamıştır.

1928 yılından sonraki nesiller ise Latin alfabesi ile okuyup yazmayı daha kısa sürede çözmüşlerse de Arapça/ Farsça kelimelerle dolu edebi dili ve arşiv belgelerini anlamaları o nispette zorlaşmıştır. Bugün Atatürk'ün 1927 yılı sonlarında okuduğu *Büyük Nutuk*'un 2-3 defa sadeleştirmek zorunda kalınmış olması bu yüzdendir.

1984 yılında başladığımız Osmanlı Türkçesini en kısa zamanda, en kolay şekilde öğretebilmek çabamız, *Osmanlıca Dersleri 1* ve *Osmanlıca Dersleri 2*, *Osmanlı Türkçesine Giriş*, *Osmanlı Paleografyası* ve *Osmanlı Diplomatikası* isimli kitaplarımızın ortaya çıkmasına sebep oldu. Bu kitaplarda grameri, metinleri ve alıştırmaları ile konu en geniş çerçevede ele alındı. *Osmanlı Türkçesine Giriş* adlı kitabımızda ise daha farklı bir yol izlenilerek benzer sesleri veren h, k, s, t, z harfleri bir küme altında toplanılarak verildi.

Elinizdeki *Osmanlı Türkçesi Dersleri* kitabımız büyük ölçüde *Osmanlı Türkçesine Giriş* isimli kitabımızın genişletilmesi ve alıştırmalarla, belgelerle ve test soruları ile takviye edilmesi sonucunda ortaya çıktı. Üniversiteye test sınavları ile girmiş olan öğrencilerin Osmanlı Türkçesi seviyelerini ölçebilmek için test yapılması bize mantıklı göründü. Bunun ne derecede yararlı olacağı ise uygulama sonucunda ortaya çıkacaktır.

Kitabın ikinci bölümünde, önemli gramer kuralları yanında sayılar, haftanın günleri, takvim bilgisi, ebced hesabı gibi faydalı bilgilere yer verildi.

Kitabımızın üçüncü bölümünde ise kolay ve zevkli okunabilecek Osmanlı Türkçesi metinleri seçmeye çalıştık. Öğrencilerimizin Osmanlı Türkçesi öğrenmedeki esas amaçlarının vakanüvis tarihleri ve Osmanlı kroniklerini okuyabilmeleri olduğu düşüncesi ile *Naima Tarihi* gibi kaynak kitaplardan da okuma parçaları aldık. Aynı zamanda bu kitaplardan yeni harflere aktarılmış metinlere de yer verdik.

Amacımız yeni başlayan öğrencilerimizin ve kendi kendine Osmanlı Türkçesi öğrenmek isteyen Tarih dostlarının daha zevkli bir şekilde bu dersi öğrenebilmesidir. Kitabın hazırlanmasında emeği geçen YBÜ Tarih Bölümü Yüksek lisans öğrencileri Hatice Beyza Çuhadar, Melike Demircan ve Şeyma Yapıcı'ya teşekkür borçluyum. Kitabın bu formatta basımını için bizi teşvik eden değerli meslektaşım Prof. Dr. Bülent Arı'ya ve basımı gerçekleştiren Bilge Kültür Sanat Kitabevi'nin kıymetli yöneticilerine ve çalışanlarına teşekkür ederim. Saygılarımla. Ankara, Ağustos 2022.

Prof. Dr. Yılmaz Kurt

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	3
I. BÖLÜM	
OSMANLI ALFABESİ	9
HARF TABLOSU.....	10
Elif.....	11
Kelimenin İlk Harfi Olarak Elif.....	12
Be.....	17
Pe.....	18
Te-Tı.....	19
Se-Sin-Sad.....	21
Cim.....	23
Çim.....	25
Ha-Hı-He.....	26
Dal-Dat-Tı.....	28
Ze-Zel-Zı-Dad.....	30
Re.....	32
Je.....	34
Şin.....	35
Ayın.....	36
Gayın.....	38
Fe.....	39
Kaf.....	40
Kef.....	42
Lam.....	45
Lam-elif.....	46
Mim.....	47
Nun.....	48
Vav.....	49
Vav-ı Ma'dûle (Okunmayan Vav).....	52

Güzel He.....	54
Ye.....	55
II. BÖLÜM	
ÖNEMLİ BAZI GRAMER KONULARI	59
Elif-i Maksûre (Kısa Elif).....	60
Elif-i Memdûde (Uzun Elif).....	60
Hemzenin Yazılışı.....	60
Harf-i Ta'rif.....	63
Arapça İsim Tamlamaları.....	63
Arapça Tamlamalarda Değişiklikler.....	65
Farsça Tamlamalar.....	70
Arapça İsimlerde Tekil, İkili Çoğul ve Çoğul.....	73
A. Düzenli Çoğul.....	73
B. Düzensiz Çoğul	75
Farsçada İsimlerin Çoğul Yapılması.....	77
İsm-i Tafdîl (Süperlative) ve Çoğulu:	78
Çoğul Kalıpları	85
Arapça Rakamlar.....	90
Sayılar.....	91
Bölme Sayı Sıfatları: 1/2, 1/3.....	93
Haftanın Günleri.....	94
Yılın Ayları.....	94
Hicrî ve Rumî (Malî) Tarihleri Miladî Tarihe Çevirme.....	97
I- Yıl Olarak Çevirme:.....	97
II- Gün ve Ay Olarak Çevirme:.....	98
Malî (Rumî) Tarihinin Milâdî Tarihe Çevrilmesi:.....	99
Ebced Hesabıyla Tarih Düşürmek.....	101
Tarih Düşürme Türleri:.....	102
III. BÖLÜM	
OSMANLICA SEÇME METİNLER	105
Civelek.....	106
Ayakkablarım	106
İstanbul Kimin?.....	107

Bâb-ı Hümâyûn	108
Ömer Seyfeddin, Yüksek Ökçeler, Horoz	109
Hortlaklar	110
Naimâ Tarihî, c. 5, “Zelzele”	113
Naimâ Tarihî, c. 6, “Katl-i Deli Hüseyin Paşa”	114
Hayat-ı İçtimai	115
Payitaht Hayatı, “Topkapı Sarayı”	116
Necip Fâzıl Kısakürek, Kaldırımlar	117
Mehmet Akif Ersoy, İstiklâl Marşı	118
Nâmık Kemâl, Osmanlı Tarihi	120
Hüseyin Siret, Tanzimat Sonrası Osmanlıca Metinler	122
Şinâsî, Arı ile Sivrisineğin Hikâyesi	123
Köprülüzâde Mehmed Fuad, Nasreddin Hoca	124
Cemâleddin, Kâtib Çelebi	124
Cemâleddin, Vak’a-nüvis ‘Âsım	127
Kâtib Çelebi, Fezleke, İstihkâm-ı Sulh-i Nemçe	128
Cumhuriyet	129
Hilâfetin İlgâsı	130
Tanzîmât Sebepleri ve Netîceleri	130
Evliyâ Çelebi Seyâhatnâmesi	133
Mizancı Murad, Devrin Ahvâl-i Ruhîyesi	135
Mizancı Murad, Sultân Bâyezid’in Esareti ve İrtihâli	137
Ahmed Cevdet Paşa, Tarih-i Cevdet,	
Vefât-ı Napolyon	138
Ahmed Cevdet Paşa, Tarih-i Cevdet, Yeniçeri Kışlaları	140
IV. BÖLÜM	
DENEME SINAVLARI VE TESTLER	141
Test Soruları	167
PARAGRAF SORULARI	175

I. BÖLÜM

OSMANLI ALFABESİ

HARF TABLOSU

Arap alfabesi 28 harftir. پ (pe), ژ (je) ve چ (çe) harfleri Farsçadır.

Sonda	Ortada	Başta	Harf	Sonda	Ortada	Başta	Harf	
ب	ب	ب	ب	ا		ا	ا	A, E, I, Ü elif
ت	ت	ت	ت	پ	پ	پ	پ	P pe
ج	ج	ج	ج	ث	ث	ث	ث	æ se
ح	ح	ح	ح	چ	چ	چ	چ	Ç çim
د		د	د	خ	خ	خ	خ	H hı
ر		ر	ر	ذ		ذ	ذ	Z zel
ژ		ژ	ژ	ز		ز	ز	Z ze
ش	ش	ش	ش	س	س	س	س	S sin
ض	ض	ض	ض	ص	ص	ص	ص	Ş sad
ظ	ظ	ظ	ظ	ط	ط	ط	ط	T tı
غ	غ	غ	غ	ع	ع	ع	ع	a,i o,ü ayın
ق	ق	ق	ق	غ	غ	غ	ف	F fe
Kâf-1		Farisi	گ	ك	ك	ك	ك	K kef
ل	ل	ل	ل	Kâf-1	ك	ك	ك	Türki v, y
ن	ن	ن	ن	م	م	م	م	M mim
ه	ه	ه	ه	و		و	و	V vav
ي	ي	ي	ي	لا		لا	لا	LA lâmelif

Elif: ا	Konsonant: a, e, ı, i, u, ü	ا	-	ا
Vokal :	a, â			

TÜRKÇE			ARAPÇA- FARŞÇA	
اتش ateş	اری arı	a-â	اخبار ahbâr	اصالت asâlet
اش aş	اغاج ağaç		اعمال a'mâl	ارض arz
آرسلان arslan	الاجه alaca		آباد âbâd	آلاف âlâf
			أفت âfet	أكاه âgâh
ازيك ezik	ات et	e	امر emr	امير emîr
اركك erkek	اشك eşek		امل emel	اهم ehemm
اتك etek	ازبر ezber		ابدیت ebediyet	اسباب esbâb
اگری eğri	اکمک ekmek		اجداد ecdâd	اثواب eşvâb
ایصلاق ıslak	ایلیق ılık	ı-i	اقطاع ıqtâ'at	احاله ihâle
ایشیق ışıq	ایلیک ilik		اعلان i'lân	ادعا iddî'â
ایرماق ırmaq	ایری iri, ayrı		اصلاح ıslâh	اخبار ihbâr
اوصلی uşlu	اوزوم üzüm	u-ü	افق ufuk	امور umûr
اویقو uyqu	وتو ütü, oto		اخروی uşrevî	اسرا üserâ
اوزون uzun	ؤلکه ülke		اسلوب üslûb	الوف ulûf

KELİMENİN İLK HARFİ OLARAK ELİF:

Arapça alfabenin ilk harfi olan elif, hem başlı başına bir harf (konsonant), hem de bir yardımcı harftir (vokal). Elif kelimenin ilk harfi olarak bulunduğu konsonant konumundadır ve daha çok **a** veya **e** olarak okunur.

Arapça ve Farsça kelimelerde ise **a** ve **e** dışında, **ı, i, u, ü** şeklinde de okunabilir.

او av, ev, o	اش aş, eş	ات at, et
اصلاح ıslâh	اکرام ikrâm	اداره idâre
ادبا üdebâ	امور umûr	اجرت ücret

Elif, harfi vokal durumunda olduğunda Türkçe kelimelerde **a**, Arapça ve Farsça kelimelerde **uzun a (â, â)** olarak okunur.

نار nar, nâr	باشاق başaq	سال sâl
--------------	-------------	---------

Hemze, “ء” işareti ile gösterilir. Başta bulunduğu zaman “أ” elif üzerinde yazılır: أو ev, أش eş

Ortada olursa elif, vav veya diş üzerinde gösterilir: مؤمور me'mûr, مؤمن mü'min, نشئت neş'et

Sonda bulunan hemzeler Osmanlıcada düşer: شىء şey', بدء bed', امراء ümerâ.

Ha-i resmiye, bitişik olduğu zaman “ه” şeklinde; ayrı olduğunda “ه” şeklinde yazılır ve hece veya kelime sonunda “e”, “a” seslerini verir:

دده dede, دره dere, سرچه serçe, صرچه şırça, قره kıra.

Dikkat: که ki ve چه çi ve bunlardan türeyen اگرکه eğerki, چونکه çünkü, کرچه gerçi gibi kelimeler istisnadır.

Arapça bazı kelimelerin sonunda yer alan elifler ise tenvini taşımak için gelen birer kürsü konumundadır ve “en” veya “an” olarak ses verirler ve Türkçeye çoğu zaman “... olarak” şeklinde çevrilirler.

داخلاً dâhîlen= içten olarak, ثانياً şâniyen= ikinci olarak, اولاً evvelen= birinci olarak.

Hangi elifin tenvin elifi, hangi elifin uzun okutan elif (elif-i memdûde) olduğuna kelimenin cümle içindeki anlamına bakarak karar veririz:

II. BÖLÜM

ÖNEMLİ BAZI GRAMER KONULARI

ELİF-İ MAKSÛRE (Kısa Elif)

★ Arapça asıllı kelimelerde kelime sonunda bulunan bazı “ى” ye’ler “ı veya i” sesi değil “a” sesi verirler. Bu a, kısa bir a sesidir. Bu şekilde ye yazıldığı halde “a” sesi veren ye’lere elif-i maksûre denir. Başlıca şu kelimelerde görülür.

عيسى ‘İsâ	موسى Mûsâ	مصطفى Muştafâ	يحيى Yahyâ
دعوى da’vâ	معنى ma’nâ	فتوى fetvâ	شورى şûrâ
كبرى kübrâ	تعالى ta’âlâ	صغرى sugrâ	عظمى uzmâ

Not: Aslında bu şekilde elif-i maksûre ile yazılan yukarıdaki kelimelerin bazı metinlerde yanlış olarak normal elif ile yazıldığını da görebiliriz. عيسا ‘İsâ, دعوا da’vâ gibi uzun elifle yazmak sıkça tekrarlanan bir yanlıştır.

ELİF-İ MEMDÛDE (Uzun Elif)

★★ Arapça asıllı bazı kelimelerin sonunda bulunan bazı elifler normalden daha uzun bir â sesi verirler. Bu şekilde kelime sonunda yer alan eliflere elif-i memdûde (uzun elif) denir. Arapçada bu eliflerden sonra yer alan hemze Osmanlıcada düşer.

جفاء cefâ	صفاء şafâ	امراء ümerâ	ادباء üdebâ
امناء ümenâ	بناء binâ	ثناء şenâ	التجاء ilticâ
بقاء beğâ	شرفاء şürefâ	كبراء küberâ	جهلاء cühelâ

Not: Düşen bu hemzeler tamlama durumunda yeniden ortaya çıkarlar.

امير الامراء الكرام Emîrû'l-ümerâ'i'l-kirâm

Bunun yeni örneklerini Arapça tamlamalar konusunda göreceğiz.

HEMZENİN YAZILIŞI

Hemze elif, vav, ye harfleri üzerinde veya bir diş üzerinde yazılabilir. Hemzenin nerede ve hangi harf üzerinde yazılması gerektiğini bilmek bizi yanlış okuma yapmaktan kurtarabilir.

1. Hemze başta ise elif üzerinde yazılır. Elif üzerinde yazılan bu hemzeler Osmanlı Türkçesinde çoğu zaman hiç gösterilmez.

أثر eşer أَدب edeb أَمْر emr أَلْم elem أَسْف esef

2. Ortada bulunduğunda:

a. Bir önceki harfin harekesi üstün ise elif üzerinde yazılır.

تَأْدِيب te'dîb مَأْمُور me'mûr تَأْسُف te'essüf

b. Bir önceki harfin harekesi ötre ise hemze vav üzerinde yazılır.

مُؤْمِن mü'min مَوْخِ mü'errih (müverrih) مَوْحِر mu'aḥhar

3. Sonda bulunduğu zaman bir önceki harfin harekesine göre elif, ye veya sükunsuz olarak yazılır.

مَنْشَأُ menşe'	مَبْدَأُ mebde'	مَلْجَأٌ melce'
قَارِئٌ kāri'	بَادِئٌ bâdi	بَارِئٌ bâri
بَدْءٌ bed'	جُزْءٌ cüz'	شَيْءٌ şey'
إِبْرَاءٌ ibrâ'	أَمْرَاءٌ ümerâ	أَدْبَاءٌ üdebâ

Kelime sonundaki harekesi sükûn olan hemzeler ses vermez ve Osmanlıca Türkçesi'nde düşerler. Kelime ek aldığı veya tamlama durumunda bulunduğu tekrar ortaya çıkarlar.

جُزْءٌ cüz'	جُزْءُ cüz'ü	جُزْءِئِي cüz'e
شَيْءٌ şey'	شَيْئِي şey'i	شَيْئِه şey'e

cüz'ü, cüz'ün, cüz'e, şey'e, emîrül-ümerâ'i'l-kirâm.

ALİŞTIRMALAR

تأید	مؤمنه	تأدب
تأخر	مأخذ	تألیف
مأمن	متأهل	تأسيس
مؤذن	مؤسسه	مؤكد
مأمورین	تأثر	تأكید
تأمل	تأمین	تأهل
آذن	تأدیة	مألوف
مؤلف	مؤید	مأذون
تألم	تأسس	تأخیر
مأمول	تأذین	مؤكد

عسکر اسلام متریسہ کیروب بر کیجہ ایچندہ جوانب قلعه یه طویلر قوریلوب حسب الفرمان قلعه محاصره اولنوب هر قوله بر وزیر تعیین اولنوب الله الله ایله جنک و محاصره یه شروع ایلدیلر و روزوشب آرام ایتمیوب طوب و تفنک و لغملر آتمغه قیام کوستردیلر متریسدن و قلعه دن اتیلان طوب و تفنک آوازه سی جهانی طوتوب و باروت دخانی سحاب مظلم کبی عالمی قاپلیوب کله و فندق ضربندن عسکر اسلام زمین شهادته سرپلوب جنک آتشی کتدکجه مشتعل اولدی.

III. BÖLÜM

OSMANLICA SEÇME METİNLER

جيوه لك

يكيچرى افرادى مياننده دلى قانلى اولانلره «جيوه لك» دينور ايدى كه «ياور» ديمكدر. بونلر كلاهلىرىنك اوستنه چاپراست وارى بر صارىق صاروب آرقة لرينه قرمى صالطه و باجاقلىرىنه مائى شالوار و آياقلىرىنه قيرمىزى يمىنى كيير و بللىرىنه معدنى بر كمر باغلارلر ايدى.

جيوه لكلىر مطبخده آشجى باشى معيتنده استخدام اولنوب نادراً سوقاغه چيقار و سوقاغه چيققلرنده بعض مناسبتسىز آدملىر طرفندن دوچار تسلط اولماق اوزره يوزلرلىنى بر صچاق پچه ايله اورترلر ايدىسه ده كوزلىرى پچه نك آراسندن پارل پارل پارلامقلىه بودخى انظار دقتى اوزرلىرىنه جلبه كفايت ايلر ايدى.²

آياق قابلىرىم

آياق قابلىرىنك رنكى علامات فارقه دن اولوب ضابطان عسكرى صارى و افراد عسكرىه قيرمىزى رنكده آياق قابى كييرلر ايدى. مائى آياق قابى علمايه مخصوص ايدى.

آياق قابلىرى عموماً اوکچه سز اعمال ايدىلور ايدى. ضابطان عسكرى مست ويا پاپوج وياخود چيزمه و پاپوج كييوب مست اوزرىنه پاپوج يرينه چيزمه دخى كييلور ايدى.

ضابطان عسكرى مياننده صارى مست ويا پاپوج كيمك حقنه مالك اولمايانلر دخى بولنور ايدى.

پياده صنفى عموماً اوکچه سز قوندره شكلىنده (يمىنى) كييوب وقت سفرده ياندىن قوپچه لايور (سرحدلىق آياق قابى) نامنده اوزون قونجلى بر قوندره كييرلر ايدى. سوارى صنفى چيزمه كيير ايدى.

2 Mahmud Şevket, *Osmanlı Teshkilât ve Kıyafet-i Askeriyesi*, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010, s. 68.

IV. BÖLÜM

DENEME SINAVLARI VE TESTLER

Sosyal bilimlerde sınav sonuçlarının ölçme ve değerlendirilmesi, dersin verilmesindeki en büyük problemlerden birisi olmuştur.

Burada vermiş olduğumuz örnek sınav soruları gramer ve metin olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Ölçme ve değerlendirme sırasında gramer soruları 10'ar puan olarak hesaplanmıştır.

Birinci soruda genellikle verilen 5 kelimenin Arap harfleriyle yazımı istenilmektedir. Her doğru cevap 2 puan olarak değerlendirilecektir. İkinci soruda Arap harfleriyle yazılmış 5 kelime vardır. Bu 5 kelimenin okunuşları 1 puan, anlamları 1 puan olarak hesaplanmaktadır. Anlam yanlış, ancak okunuş doğru olduğunda genellikle puan verilmemekle birlikte burada karar dersin hocasına aittir. Üçüncü ve dördüncü gramer sorularında yine toplam 10'ar puan olacak şekilde 5 kelime ve okunuşları/ anlamları sorulmaktadır.

Metin kısmı el yazısı varsa 20 + 40 şeklinde; el yazısı yoksa 60 puan olarak değerlendirilecektir. Burada ölçmede kesinlik sağlamak için yanlış okunan kelimelerin altı çizilmekte, her yanlıştan 1, 1,5 veya 2 puan kırılması hocanın takdirine bırakılmaktadır. 60 puanlık metni 10 yanlışla okuyan bir öğrenci $10 \times 2 = 20$ puan kırılarak 40 puan kazanmış olacaktır. Gramerden almış olduğu not 30 ise öğrenci sınavdan 70 puan alacaktır.

Sınav sırasında öğrencinin metni kolayca okuyabilmesi için cevabını, kağıdı katlayarak kağıdın arkasına yazması pratik olmaktadır.

Test soruları ile Osmanlı Türkçesi'nde ölçme ve değerlendirme yapılması bugüne kadar pek uygulanmayan bir yoldur. Ancak son zamanlarda özellikle kamusal sınavlarda bu tür testlere ihtiyaç duyulacaktır. Test sınavlarında her doğru cevap 1 veya 2 puan olarak değerlendirileceği için ölçme yapmak daha kolay olacaktır. Öğrencinin Arap harfli matbu metinlerden kopmamaları için test sınavı sonuna paragraf soruları eklenmiş ve metne dayalı cevaplar istenilmiştir.

Örnek sınavların ve ilk defa uyguladığımız test sınavlarının yararlı olacağını ümit ediyoruz.

TEST 1:

S.1. Aşağıdaki kelimeleri eski harflerle yazınız.

evail Osmanlıca Cuma Müslim tahsil

S.2. Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını ve anlamlarını yazınız.

<u>kelime</u>	<u>okunuşu</u>	<u>anlamı</u>	<u>kelime</u>	<u>okunuşu</u>
كبرا			مأتین	
جزیره			تكاليف	
عقول				

S.3. Aşağıdaki kelimeleri çoğul yapınız ve okunuşlarını yazınız.

<u>kelime</u>	<u>çoğul</u>	<u>okunuşu</u>	<u>kelime</u>	<u>çoğul</u>	<u>okunuşu</u>
وقت			حاكم		
قاضی			اصغر		
جبل					

S.4. Aşağıdaki kelimeleri ism-i fail ve ism-i meful yapınız.

<u>kelime</u>	<u>İsm-i fail</u>	<u>okunuşu</u>	<u>kelime</u>	<u>İsm-i meful</u>	<u>okunuşu</u>
افتخار			نشر		
تفکر			تعليم		
بيع					

PARAGRAF SORULARI

Soru 1-4:

صوقول قصبه سنده بويوك بر فعاليت واردى. سلطان سليمان قانونينك ياياباشيسى ديوشيرمه خدمتيله كلميشدى. اهاليدن بر قسمى چوجوقلرينى صاقلايوردى.

صوقول، ويشغراد قضااسنده اوفاق بر قصبه ايدى؛ توركجه شاهين يوواسى ديمكدى. يانى باشنده ليم صوبى اقيوردى؛ كنارنده اوفاق اوفاق كويلر واردى. بو كويلر ك هپسندن چوجوقلر طوپلاناچق، استانبوله، ادرنه يه، سلطان سليمانك سراينه كوتوروله جكدى. بو دورده، سراى خاصه ايچون يكيچرى اولمق ايچون، چوجوق ديوشيرمك اصولدندى. ديوشيريله جك چوجوقلر اون بش ايله يكرمى ياش آراسندن سچيليردى.

بر عائله نك بوتون چوجوقلرى آلنمازدى؛ «يرارين و غايتله ايوسين انتخاب» ايدرلردى.

Soru 1: Yukarıdaki metne göre Sokol kasabası hangi hangi kazaya bağlı idi?

A. Silistre	B. Saraybosna	C. Sarjevo
D. Vişegrad	E. Belgrad	

Soru 2: Sokol kelimesi Türkçede ne anlamdadır?

A. Kale	B. Ufak köy	C. Aşağı Edirne
D. Kaleköy	E. Şahin yuvası	

Soru 3: Devşirme toplamak için gönderilen kişi hangi görevde bulunuyordu?

A. Yeniçeri	B. Kadı	C. Yayabaşı
D. Müteferrika	E. Cebeci	

Soru 4: Devşirme çocuklar kaç yaşlarındaki çocuklar arasından seçilirdi?

A. 7-8	B. 9- 10	C. 11-12
D. 13-14	E. 15-20	